

dr hab. Przemysław Frąckowiak, prof. ANS
Akademia Nauk Stosowanych
im. Stanisława Staszica w Pile
Katedra Kryminalistyki
pfrackowiak@ans.pila.pl

Skoki, 10 maja 2024 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej

Pana mgra Adama Stankiewicza

pt. **Społeczno-edukacyjne funkcje Policji w narracjach trzech pokoleń policjantów**, ss. 271,
napisanej pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Mirosława Kowalskiego, prof. UZ

Ocena trafności wyboru i oryginalności tematu oraz problematyki badawczej podjętej w rozprawie

Problematyka szeroko rozumianego stanu bezpieczeństwa społecznego, a co się z tym wiąże także poczucia tego bezpieczeństwa stanowi nieprzerwanie przedmiot zainteresowania zarówno badaczy jak praktyków partycypujących w różnorodnych obszarach rzeczywistości społecznej. Trudno się temu dziwić, ponieważ poczucie bezpieczeństwa kategoryzowane jest jako jedna z najbardziej podstawowych ludzkich potrzeb, której zagwarantowanie warunkuje w znacznej mierze realizację potrzeb wyższego rzędu. Z kolei samo bezpieczeństwo, zarówno w sensie obiektywnym, jako stan rzeczy, jak subiektywnym, jako odczucie poszczególnych osób, warunkowane jest przez bardzo liczne czynniki, o zróżnicowanym charakterze, w tym np.: materialne, indywidualne, społeczne, instytucjonalne, gospodarcze, kulturowe, etc. Z pewnością jedną z kluczowych instytucji realizujących zadania z zakresu gwarantowania bezpieczeństwa społecznego jest Policja. Przy czym zarówno jej założona, jak rzeczywista rola i funkcja w tym zakresie, jest znacznie szersza aniżeli podpowiada to powszechna społeczna percepcja. Tym samym często umykają uwadze publicznej działania wspomnianej formacji w obszarach takich jak profilaktyka społeczna, prewencja czy wielowymiarowa edukacja ukierunkowana na wszystkie w zasadzie grupy społeczne. Biorąc pod uwagę towarzyszące życiu społecznemu dynamizmy wydaje się, że to właśnie funkcja edukacyjna staje się jedną z ważniejszych spośród tych, jakie są i powinny być realizowane nie tylko przez Policję, ale generalnie przez wszystkie instytucje systemu bezpieczeństwa państwa, a tym samym

bezpieczeństwa publicznego. Oprócz oczywistego efektu takiej aktywności, pod postacią udostępniania i upowszechniania specjalistycznej, wieloobszarowej wiedzy obejmującej zróżnicowane zakresy zainteresowań i działań tych instytucji, ta aktywność przynosi istotną wartość dodaną. Można bowiem zakładać, że będzie się ona przyczyniała do stopniowego wzrostu poziomu zaufania społecznego do tych instytucji, w tym Policji. Tym samym wspomniana aktywność staje się ważnym elementem budowania rozmaitych wymiarów kapitału społecznego polskiego społeczeństwa, w tym w szczególności w wymiarach relacyjnym, wspólnotowym, kulturowym czy też instytucjonalnym.

Uwagi powyższe czynione w kontekście podjętego przez Pana mgra Adama Stankiewicza tematu rozprawy uzasadniają jego trafność i znaczący stopień oryginalności podejmowanej problematyki badawczej. Zaliczyć ją można przy tym do poznawczo interesującej, a jednocześnie ważnej ze społecznego punktu widzenia.

Ocena poprawności struktury formalnej rozprawy

Rozprawa liczy łącznie 271 stron maszynopisu. *Zawiera wszystkie wymagane elementy struktury formalnej.* Na jej główną część składa się pięć rozdziałów poprzedzonych wstępem i opatrzonych wnioskami, które zamykają zasadniczą część rozprawy. Rozprawę oparto o tradycyjny, powszechnie przyjmowany w naukach społecznych układ treści. Kolejność poszczególnych części rozprawy jest prawidłowa. Jak wspomniałem rozprawę otwiera wstęp, po którym następują trzy rozdziały o charakterze teoretycznym. Autor analizuje w nich w oparciu o źródła literaturowe zagadnienia bezpośrednio powiązane z tematem rozprawy, przy czym stopniowo przechodzi od zagadnień osadzonych teoretycznie (pierwszy rozdział rozprawy nt.: *Socjalizacja, resocjalizacja – teoria i koncepcje w naukach społecznych*, ss. 7-40), do obszarów bezpośrednio powiązanych z praktyką społeczną (rozdział trzeci rozprawy nt.: *Policjant jako współkreator społeczności lokalnej (perspektywa społeczno – edukacyjna*, ss. 109-157). W kolejnym, czwartym rozdziale Autor prezentuje przyjęte przez siebie, obszernie zakreślone założenia metodologiczne (ss. 158-178). W ostatnim, piątym, rozdziale pracy przedstawione zostały wyniki badań przeprowadzonych przez Autora (rozdział nt.: *Analiza zebranego materiału empirycznego – narracje policjantek i policjantów*). Po tym rozdziale sformułowana została część zatytułowana *Wnioski* (ss. 240-248), której immanentną część stanowią sformułowane przez Autora rekomendacje dla praktyki społecznej. Pracę

kończy bibliografia, w której oprócz tradycyjnego porządku wprowadzono także podział na kategorie źródeł, z jakich korzystał Autor.

Proporcje pomiędzy poszczególnymi rozdziałami rozprawy są generalnie prawidłowe. Tezy stawiane przez Autora są w większości kompletne, dobrze ze sobą powiązane. Zostały przy tym oparte o poprawnie dobrane źródła. Formułowana przez Autora argumentacja jest w większości przypadków przekonująca, właściwie oparta o literaturę przedmiotu, w tym także źródła prawne. W tekście uwidaczniają się liczne odniesienia do praktyki społecznej, natomiast mniej reprezentowane są elementy analizy krytycznej. *Reasumując oceniam, że w zakresie swojej struktury formalnej recenzowana rozprawa spełnia wymagane kryteria.*

Założenia metodologiczne rozprawy

Aspekty metodologiczne pracy zostały obszernie opisane przez Autora w rozdziale zatytułowanym *Metodologia badań własnych*. Rozważania te zostały pomyślane jako następstwo dociekań o charakterze teoretycznym, prezentowanych w trzech pierwszych rozdziałach rozprawy. Jest to rozwiązanie typowe i powszechnie akceptowane w przypadku prac z obszaru nauk społecznych. Z uwagi na przyjętą przez siebie koncepcję poznawczą Autor posłużył się paradygmatem interpretatywnym (s. 158). W konsekwencji tego wybrał jakościową strategię badawczą (s. 159 i dalej). Decyzje te zostały właściwie uargumentowane, z wykorzystaniem dobrze dobranych źródeł. Dla jeszcze lepszego osadzenia w literaturze przedmiotu związanej z teorią badań jakościowych cytowaną literaturę należałoby poszerzyć np. o prace takich autorów, jak B. G. Glaser, A. L. Strauss czy A. Chalmers.

Wybór paradygmatu i strategii badawczej zdecydował o konceptualizacji całego zamierzenia badawczego Autora. Przy czym już na wstępie można zaznaczyć, że koncept ten oznacza się spójnością zarówno w odniesieniu do założeń metateoretycznych, jak tych, które bezpośrednio osadzają go w praktyce poznawczej. Zgodnie z przyjętym w naukach społecznych porządkiem Autor rozprawy po uwagach dotyczących paradygmatu i strategii poznawczej przedstawia przyjęty przez siebie przedmiot badań. Jest on dobrze powiązany z problematyką oznaczoną w temacie rozprawy. Przy czym wyodrębnione tu zostały trzy istotne zagadnienia pozostające w obszarze zainteresowań Autora, mianowicie: 1. kwestia realiów występowania i realizacji edukacyjnej funkcji Policji; 2. dążenie do ustalenia sposobu, w jaki funkcjonariusze Policji znajdujący się na różnych etapach kariery zawodowej wypełniali i wypełniają cele z zakresu edukacji społecznej przypisane instytucji Policji; 3. ustalenie

znaczenia jakie zagadnienia wymienione w pkt 1 i 2 odgrywają w aktualnym funkcjonowaniu Policji i jakie konsekwencje mogą przynieść w przyszłości. W mojej ocenie Autor sformułował przedmiot pracy w prawidłowy sposób. Udało mu się w syntetycznie, a jednocześnie kompleksowo uwzględnić w jego treści wszystkie wskazane w temacie rozprawy obszary problemowe. Odniósł je przy tym zarówno do kontekstu funkcji założonej, jak rzeczywistej wypełnianej przez instytucję Policji.

Następnie Autor formułuje i uzasadnia cele rozprawy. Pierwszy z nich ma charakter poznawczy i odnosi się do związków pomiędzy biografiami badanych funkcjonariuszy, a istotą i znaczeniem społeczno-edukacyjnej funkcji Policji. Drugi cel zorientowany został praktycznie i zakłada wypracowanie rekomendacji służących doskonaleniu edukacyjnej funkcji realizowanej przez Policję.

Przyjęte przez Autora cele badawcze dobrze korespondują ze sformułowanymi przez niego problemami, zarówno głównym, jak szczegółowymi. Ten pierwszy nakreślony został szeroko, dotyczy rozumienia przez funkcjonariuszki oraz funkcjonariuszy istoty i znaczenia społeczno-edukacyjnej funkcji Policji. Postawione problemy szczegółowe są logiczną konsekwencją problemu głównego i trafnie określają poszczególne pola badawczych eksploracji, ukierunkowane są na interesującą Autora problematykę. Autor formułując pytania badawcze zasadniczo utrzymuje ich otwarty charakter. Co, jak zaznacza we wstępnych fragmentach dociekań metodologicznych, stanowi ich konstytutywną cechę w kontekście przyjęcia strategii jakościowej. Odstępstwem od tej reguły jest pytanie problemowe zawarte we wstępnym fragmencie uwag dotyczących formułowania problemów rozprawy: *Czy policjanci zauważają istnienie edukacyjnej funkcji polskiej Policji?* Pytanie to odnosi się do fazy konceptualizacji tematu i jak sądzę samego zamysłu rozprawy. Ma ono charakter zamknięty i postawiono je zbyt wąsko w odniesieniu do przewidywanego obszaru poznawczego. Jest to jednak ciekawa wskazówka obrazująca rozwój i swoiste dojrzewanie ocenianego projektu badawczego, którego ostateczna forma w znaczącym stopniu, pozytywnie odbiega od pierwotnych założeń.

Autor zrezygnował z formułowania hipotez badawczych. Swoją decyzję dość szeroko uargumentował. Przede wszystkim jego intencją było uniknięcie efektu przedzałożeniowości. Ponadto dążył do utrzymania możliwie szerokiego pola poznawczego. Wszystko to jest naturalną konsekwencją przyjętego w rozprawie paradygmatu badawczego i strategii badawczej. W konsekwencji tego Autor nie formułuje zmiennych i nie określa ich wskaźników.

Przyjęte w rozprawie stanowisko znajduje swoje odzwierciedlenie w licznych opracowaniach o nachyleniu metodologicznym (T. Pilch; A. L. Strauss; J. W. Creswell) i jego zastosowanie recenzowanej pracy uważam za zasadne.

W badaniach wykorzystano metodę biograficzną interpretowaną za M. Łobockim i D. Sipińską (s. 168). Jest to wynik przyjętych przez Autora założeń poznawczych. Przy czym w opisie zastosowanej metody przytaczane są konkretne, przyjęte przez Autora rozwiązania służące gromadzeniu danych i obrazujące wstępnie przebieg tego procesu. Wybranej metodzie przyporządkował Autor stosowną technikę badawczą, którą jest wywiad narracyjny. Wybór techniki jest trafny i został dobrze uzasadniony.

Dopełnieniem prezentacji założeń metodologicznych rozprawy jest obszerny opis organizacji badań, w tym także charakterystyki terenu badawczego, grupy badawczej i kryteriów doboru próby badawczej. Autor rozprawy informuje między innymi, że dobór próby badawczej miał celowy charakter. Biorąc pod uwagę specyfikę opisywanego konceptu badawczego rozwiązanie to wydaje się trafnym. Dość szczegółowo przedstawiono też poszczególne założenia organizacyjne związane z przeprowadzonymi badaniami.

Podsumowując, Autor w rozbudowany sposób zaprezentował swoją koncepcję metodologiczną. Udało mu się przy tym uwypuklić najbardziej istotne jej elementy. Wyraźnie zaznaczają się w tym fragmencie rozprawy próby kreatywnego myślenia, które oparte jest zarówno o wiedzę teoretyczną, jak praktyczne doświadczenie Autora. Miejscami prezentowane tu treści wymagają korekty i uzupełnień. Uwaga ta dotyczy cytowanej literatury, łączenia ze sobą poszczególnych fragmentów tekstu (np. przejście od opisu paradygmatu badawczego do opisu strategii badawczej (s. 159) czy też od wskazania metody badawczej do techniki badawczej (s. 169), a także fragmentami poprawności językowej. Nie zmienia to jednak faktu, że jako całość *założenia metodologiczne rozprawy oceniam pozytywnie*.

Stopień zaawansowania zawartej w rozprawie wiedzy teoretycznej i prezentowanych analiz

Od strony merytorycznej praca zasadniczo podzielona została na trzy główne części. Pierwsza z nich składa się z trzech rozdziałów o charakterze teoretycznym. Druga to założenia metodologiczne zaplanowanych przez Doktoranta badań, zaś trzecią wypełnia prezentacja wyników tych badań, wraz z wnioskami, które na podstawie tych wyników zostały sformułowane.

Pierwszy rozdział pracy ukierunkowany jest generalnie na analizy skoncentrowane wokół czterech ważnych dla pedagogiki zagadnień. Zalicza się je często do kategorii zagadnień centralnych dla tej dyscypliny nauki. Są nimi: socjalizacja, wychowanie, resocjalizacja i profilaktyka społeczna. Autor rozpatruje je w różnorodnych kontekstach problemowych, takich jak uzależnienia, zaburzenia procesu socjalizacji i wychowania dzieci, dysfunkcje środowiska rodzinnego, etc. Stanowią one zarówno potencjalny, jak faktyczny obszar realizacji społeczno-edukacyjnej funkcji instytucji Policji.

Rozdział rozpoczyna się od syntetycznej charakterystyki procesów socjalizacji i resocjalizacji. Podstawą dla tego opisu są założenia koncepcji twórczej resocjalizacji profesora Marka Konopczyńskiego. W udany sposób uwypuklono tutaj, często wzmiankowany przez tego badacza aspekt potencjalności sprawstwa w obszarze pedagogiki resocjalizacyjnej, jako jej ważnego paradygmatu. W moim odczuciu ten fragment pracy zyskałby na wartości gdyby został poszerzony o bardziej zaawansowane zestawienie z innymi koncepcjami z tego zakresu.

W dalszej części rozdziału przeprowadzono stosunkowo szeroką analizę zagadnienia profilaktyki społecznej (podrozdział: *Kontrola małych grup społecznych w zakresie oddziaływań profilaktycznych*). W prowadzonym opisie Autor odnosi się w szczególności do oddziaływań profilaktycznych realizowanych w ramach środowiska rodzinnego, szkoły oraz środowiska lokalnego. Uwagę zwraca fakt, że Autor bardzo dużo miejsca poświęca wskazywaniu podstaw prawnych oddziaływań profilaktycznych. Nieco mniej uwagi poświęcono teoriom takich oddziaływań i wynikom badań z tego zakresu. Niewiele jest też tutaj elementów analizy porównawczej. Ponadto brakuje zaakcentowania preferowanej przez Autora, wiodącej koncepcji z tego zakresu. Chyba, że niejako całościowo przyjęć za taką koncepcję twórczej resocjalizacji. Te kwestie wymagałyby wyjaśnienia.

W rozdziale drugim Autor opisuje instytucję Policji w kontekście przypisanych jej funkcji i zadań, z uwzględnieniem takich, które określa mianem priorytetowych. Wydaje się, że w uwagach wprowadzających do tego rozdziału omyłkowo umieszczony został drugi akapit, odnoszący się do oddziaływań ukierunkowanych na uczniów z grup ryzyka. Wymaga to wyjaśnienia (s. 55-56). Przede wszystkim obszernie nakreślone zostały w tej części pracy wątki związane z historią polskiej Policji. Położono przy tym nacisk na wyeksponowanie tych aspektów rozwoju tej instytucji, które zorientowane są na budowanie jej prospołecznego etosu. Warto nadmienić, że doktorant wprowadził w tym fragmencie pracy elementy analizy

porównawczej. Zestawił bowiem, między innymi we wspomnianym aspekcie prospołecznego funkcjonowania, przedwojenną Policję Państwową z powojenną Milicją Obywatelską i obecnie funkcjonującą Policją. Dało to dobre podstawy do kontynuowania wyводу ukierunkowanego na wielowymiarową charakterystykę Policji jako instytucji społecznej/prospołecznej, co jest przedmiotem zainteresowania Autora w kolejnym podrozdziale rozdziału drugiego. Jednym z ciekawszych wątków tego fragmentu rozprawy jest odwołanie się do wyników badań prowadzonych przez prof. Iwonę Klonowską, a zorientowanych na system kształcenia funkcjonariuszy Policji (s. 76) i wykorzystanie ich w aspekcie opisu koncepcji *community policing*. Jak zauważa Autor jej wyrazem jest w szczególności dążenie do „zmiany funkcji Policji z represyjnej na funkcję usługowo-opiekuńczą, która nakazuje Policji i społeczności lokalnej współpracę w zakresie zapobiegania przestępczości” (s. 78). Warunkiem koniecznym skutecznego wdrażania tej koncepcji jest jednak wyposażenie funkcjonariuszy w odpowiedni zasób „wiedzy z zakresu współdziałania społecznego, (...) umiejętności miękkich czy też (...) wiedzy z zakresu pedagogiki i radzenia sobie ze stresem w sytuacjach trudnych” (s. 76). Jedną z ważnych, potencjalnych konsekwencji wdrażania wspomnianej koncepcji byłaby zdaniem Autora zmiana zawodowego profilu dzielnicowego. Wzbogaciłby się on w szczególności o funkcję streetworkera. Autor argumentuje między innymi, że: „Dzielnicowy, realizując filozofię pedagogiki ulicy, nastawiony jest na długofalową współpracę, a zarazem na długofalowe oddziaływanie na społeczeństwo, któremu zgodnie z powierzonymi zadaniami służy. Sytuacja ta sprzyja trwałemu kształtowaniu się właściwych postaw społecznych” (s. 83). Bez wątplenia osiągnięcie zakładanego przez Doktoranta stanu rzeczy konstruktywnie rzutowałoby na wielowymiarowo rozumianą sprawność funkcjonowania Policji. Pozytywnie przełożyłoby się także na postrzeganie tej formacji przez Polaków. Działaniom Policji zorientowanym na aspekt wizerunkowy poświęcony został kolejny fragment pracy. Zaprezentowane w nim zostały formalno-prawne i organizacyjne działania mające na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku Policji i ich efekty w postaci współczynnika zaufania społecznego oraz poczucia bezpieczeństwa deklarowanego przez Polaków. Obraz tego zagadnienia, kreślony przez Doktoranta w oparciu o przywoływane wyniki badań jest wyjątkowo pozytywny. *Wydaje się jednak, że dla jego obiektywizacji warto prezentowane wyniki badań skonfrontować z innymi źródłami.* Te wskazywane i wykorzystane przez Autora co do zasady realizowane były na zlecenie KGP. Dla zobrazowania możliwych rozbieżności ocen w przedmiotowym obszarze można przykładowo wskazać wyniki badania IPSOS

z listopada 2023 r., które wskazują na to, że Policja cieszy się zaufaniem 21% Polaków (<https://www.ipsos.com/pl-pl/ranking-zaufania-do-zawodow-komu-ufaja-polki-i-polacy>).

Konsekwencją i logiczną kontynuacją analiz prowadzonych w rozdziale drugim, w szczególności w kontekście wspomnianej koncepcji *community policing*, są treści pomieszczone w trzecim rozdziale rozprawy. Jego przedmiotem jest przedstawienie policjanta w roli współkreatora społeczności lokalnej. Uwagi Doktoranta koncentrują się w szczególności na kwestiach deontologii zawodu policjanta, realizowanych przez niego oddziaływaniach o charakterze uspołeczniającym, profilaktycznym i resocjalizacyjnym, a także uczestnictwie w prospołecznie ukierunkowanych projektach, o różnej skali i zasięgu, które są pochodną realizowanej przez Policję misji instytucji zaufania publicznego. Autor dla zobrazowania prezentowanych zagadnień przytacza w dosłownym brzmieniu *Zasady etyki zawodowej policjanta* (s. 113-117). Wydaje mi się to zabiegiem zbędnym w takiej formie i sugerowałbym przeniesienie tych treści do aneksu. Cały opisywany fragment pracy to swoiste kompendium wiedzy z obszaru wymagań kierowanych wobec poszczególnych funkcjonariuszy, a także ich zawodowej aktywności, która znacząco wykracza poza standardowe postrzeganie ich zawodowej roli. Jak sądzę istotnym zamierzeniem Autora rozprawy była tutaj falsyfikacja stereotypów związanych z aktywnością zawodową funkcjonariuszy Policji, jak też rolą i funkcją i zadaniami jakie realizowane są przez samą instytucję Policji. Zamierzenie to udało się w znacznym stopniu zrealizować.

Treści opisywanych trzech rozdziałów stanowiły bazę dla sformułowania założeń metodologicznych rozprawy, które były przedmiotem oceny wcześniejszej części recenzji. Znacząco wpłynęły też na sposób interpretacji wyników badań, które zaprezentowane zostały w ostatnim, piątym rozdziale rozprawy (ss. 179-239). Układ treści tego rozdziału jest zgodny z treścią i porządkiem problemów szczegółowych, jakie postawione w części metodologicznej rozprawy. W mojej ocenie prezentowane wyniki badań są ciekawe. Autor rozprawy formułuje dość odważne i otwarte wnioski związane z poruszaną w badaniach problematyką. Treść tych wniosków warunkowana jest w moim przekonaniu zarówno sporym zasobem teoretycznej wiedzy Doktoranta, jak też jego doświadczeniem praktycznym. Dla przykładu rozpoczynając analizę wyników przeprowadzonych badań Autor zauważa, że: „Większość policjantów biorących udział w wywiadach pełniło służbę w Policji w okresie, kiedy u władzy w Polsce były co najmniej dwie różne partie rządzące”. To spostrzeżenie wydawałoby się zupełnie nieistotne wobec założenia, że zgodnie z zapisami ustawy o policji jest to formacja apolityczna. Doktorant

argumentuje jednak za tym, że zapisy te w znacznej mierze mają charakter wyłącznie deklaracyjny. Wobec uzyskanych w trakcie wywiadów informacji pod poważnym znakiem zapytania stoją także prezentowane wcześniej wyniki badań, dotyczące stopnia zaufania Polaków do policji. Uwagę zwracają między innymi takie fragmenty analiz: „Część z respondentów opisuje Policję jako instytucję, która postrzegana jest przez społeczeństwo jako formacja represyjna, a nie edukacyjna. Zauważa to narrator N. 8: „To trudny temat, ponieważ zazwyczaj Policja wiąże się dla większości społeczeństwa z wizją aparatu ucisku i represji” (s. 191). [i dalej] „narrator N. 4: Policja jest służbą represyjną i nigdy nie będzie lubiana przez społeczeństwo” (s. 191). [i dalej] „Narrator 7: Policja spełnia swoje zadania i realizuje je w pełni. Niekoniecznie społeczeństwo to rozumie ponieważ nie wiedzą jak to się wszystko od środka odbywa i myślą, że jak jest jakaś manifestacja polityczna to policjanci działają na zlecenie jakiejś tam frakcji politycznej” (s. 192). Ten krytyczny wobec opisywanej instytucji wątek kontynuowany jest w kolejnych punktach analiz empirycznych, w tym szczególnie V.2, nt. Postrzeganie funkcjonowania Policji (ss. 191-201). Autor podkreśla tutaj między innymi konieczność podejmowania przez Policję przede wszystkim działań w zakresie edukacji wewnętrznej, co jest zgodne z wynikami badań prowadzonymi przez wspomnianą już wcześniej prof. Iwonę Klonowską. Dopiero realizacja tego postulatu doprowadzi do dynamizacji i upowszechnienia działalności edukacyjnej realizowanej przez funkcjonariuszy. Gwoli precyzji Autor nadmienia, że obecnie, stopniowo działania o takim właśnie, tj. edukacyjnym charakterze zaczynają się uwydatniać (s. 209). Jednak jak zauważa: „Każdy z badanych w inny sposób opisuje własne spostrzeżenia na temat realizacji tych działań. Osoby badane w swoich wypowiedziach skupiły się na funkcji edukacyjnej społeczeństwa, rozłączając w ten sposób ogólne społeczno-edukacyjne funkcje Policji” (s. 209). Jednocześnie badani co do zasady są zgodni w zakresie deklaracji związanych z koniecznością przestrzegania zasad wyznaczonych paradygmatem deontologii zawodu policjanta. Ilustruje to dobrze wypowiedź narratora nr 7: „Do obowiązków podchodzę i walczę do samego końca żeby wszystkie obowiązki wykonać tak jak należy i tak jak najlepiej potrafię. Zasady moralne i wartości zawsze będą się w tym przeplatać” (s. 224). Wyrażone w tej narracji stanowisko dobrze koresponduje z ostatnim generalnym wnioskiem stawianym przez Doktoranta. Wyraża się on w przekonaniu o tym, że funkcjonariuszom Policji bardzo zależy na kształtowaniu pozytywnego obrazu reprezentowanej przez nich formacji. Jego zdaniem: Osiągnięcie takiego celu wpłynie na

polepszenie kontaktów ze społecznościami lokalnymi, co w konsekwencji doprowadzić powinno do zmniejszenia się przestępczości i poprawy bezpieczeństwa obywateli” (s. 238).

Ocena aspektów technicznych i językowych rozprawy

Rozprawa Pana mgra Adama Stankiewicza została przygotowana na dobrym poziomie technicznym. Autor zadbał o prawidłowy układ tekstu, który jako całość został też prawidłowo sformatowany. Nagłówki, odsyłacze i inne elementy formalne zostały wyedytowane prawidłowo. Nie dostrzegłem rozbieżności pomiędzy spisem treści a zawartością właściwą rozprawy, w tym także w zakresie numeracji stron.

W rozprawie stosowane są przypisy dolne. W ich formułowaniu uwzględniono zasadę konsekwencji redakcyjnej. Nagłówki zostały właściwie zdefiniowane i zróżnicowane, przy zachowaniu ciągłości stylu formatowania. Poprawnie sformułowana została także bibliografia, bowiem Autor konsekwentnie stosuje się do ogólnie przyjętych zasad konstruowania opisu bibliograficznego.

Autor podejmuje udane próby wprowadzania do tekstu specjalistycznej terminologii, charakterystycznej dla interesującego go obszaru problemowego. W rozprawie co do zasady nie występują elementy potoczności języka. Sporadycznie pojawiają się błędy literowe i gramatyczne.

Generalnie oceniam, że Autor w dobrym stopniu opanował umiejętność redagowania obszernych tekstów o charakterze naukowym.

Ocena znajomości, doboru, analizy i interpretacji wykorzystanych w rozprawie źródeł literaturowych

Praca została oparta na odpowiadającej przyjętym standardom liczbie źródeł. Mają one zróżnicowany charakter. Znalazły się tu pozycje z takich między innymi obszarów jak: pedagogika, socjologia, filozofia, metodologia czy prawo. W rozprawie silnie reprezentowane są także materiały o charakterze formalno-prawnym, w szczególności w postaci ustaw i rozporządzeń. Biorąc pod uwagę rodzaj, charakter i zróżnicowanie przywoływanych przez Autora źródeł oceniam, że dokonał on prawidłowej kwerendy literatury przedmiotu. Na tej podstawie wyłonił pozycje, które dobrze pokrywają interesujący go obszar problemowy. Pozwoliło mu to na możliwie zaawansowaną prezentację podejmowanych zagadnień. Mankamentem jest niewielki stopień wykorzystania w rozprawie źródeł obcojęzycznych.

Uwagi podsumowujące i polemiczne

Jak zaznaczyłem we wcześniejszym fragmencie recenzji problematykę poruszaną przez Pana mgra Adama Stankiewicza oceniam jako ciekawą poznawczo i ważną ze społecznego punktu widzenia. Warto przy tym zaznaczyć, że wybrane przez Autora środowisko badawcze zalicza się do kategorii trudnych, zarówno z uwagi na dostęp, jak też pozyskanie rzetelnych danych. Jest to cecha specyficzna większości środowisk o ściśle sformalizowanej strukturze, hermetycznych z uwagi na specyfikę realizowanych w ich obrębie zadań i obarczonych brzemieniem daleko idącej odpowiedzialności służbowej, ale też tej nieformalnej, środowiskowej. Zakładam, że w znacznej mierze przełamanie tych barier było możliwe dzięki doświadczeniu zawodowemu Doktoranta.

W pewnym stopniu to założenie przyczyniło się do początkowo negatywnych wniosków na temat ocenianej rozprawy i takiej jej oceny. Lektura pierwszych rozdziałów skłaniała mnie do wniosku, że Autor w nadmiernym stopniu identyfikuje się z eksplorowanym środowiskiem. Skutkuje to kreacją wyidealizowanego obrazu policjantów jako grupy zawodowej i Policji jako instytucji. Dobrym tego przykładem są wyniki badań prezentowane w podrozdziale trzecim rozdziału drugiego rozprawy, nt. *Strategie Policji (KGP, KWP) w obszarze społecznym – wybór i analiza. Policja w percepcji społecznej – przegląd badań*. Taka wyidealizowana forma narracji przy raczej sprawozdawczym jej charakterze siłą rzeczy może razić czytelnika i wzbudzać w nim przekonanie o braku skłonności Autora do krytycznego oglądu opisywanej rzeczywistości. Jednak po lekturze całości pracy, tj. skonfrontowaniu części teoretycznej z wynikami badań empirycznych, moja uogólniona ocena uległa zmianie. Odnoszę wrażenie, że Autor zdecydował się na oryginalny, zakładam że celowy, a z pewnością dość ryzykowny zabieg. Wyraża się on w dążeniu do przeciwstawienia dwóch niejako niezależnie kreowanych obrazów formacji, jaką jest Policja. Pierwszy to ten wyidealizowany, nakreślony na bazie wykorzystanych przez Autora źródeł, czego jaskrawym przykładem są wspomniane fragmenty rozdziału drugiego i trzeciego. Drugi, zdecydowanie odmienny, kreślony jest narracjami badanych funkcjonariuszy. Prowadzi to do spostrzeżenia o znacznym stopniu rozbieżności pomiędzy założoną a rzeczywistą funkcją Policji, nie tylko w interesującym Autora zakresie, ale wydaje się, że w stopniu zdecydowanie szerszym, by nie rzec generalnym. Zamysł ten udało się Autorowi skutecznie przeprowadzić. Tym niemniej w mojej ocenie, Autor nie powinien pozostawiać czytelnika z koniecznością domysłu co do swoich wiodących założeń koncepcyjnych. Siłą rzeczy skłania mnie to do postawienia pytania, czy dobrze odczytuję jego intencje? Celem uniknięcia takich wątpliwości sugerowałbym umieszczenie odpowiedzi w treści założeń metodologicznych rozprawy.

Kierowany intencją wsparcia rozwoju naukowego Doktoranta pozwolę sobie na sformułowanie jeszcze kilku krytycznie życzliwych uwag. Sugerowałbym równoważyć reprezentację źródeł w oparciu o które konstruowany jest zamysł teoretyczny Autora. W ocenianej rozprawie dość wyraźnie zaznacza się w mojej opinii nadreprezentacja źródeł o charakterze formalno-prawnym i opartych o nie analiz, kosztem w stosunku kontekstów teoretycznych poruszanych zagadnień, czy też opublikowanych wyników badań. Warto także w większym stopniu akcentować preferowane przez siebie, wiodące dla prowadzonych analiz koncepcje teoretyczne. Dla przykładu elementu takiego brakuje we fragmencie dotyczącym oddziaływań profilaktycznych. Celowym byłoby także szersze akcentowanie przyjmowanego przez siebie stanowiska na bazie krytycznej analizy wykorzystywanych źródeł, w tym także obcojęzycznych.

Dużą wagę należy także przykładać do unikania uchybień o charakterze porządkowym, czy formalnym, jak np. umieszczenie we wprowadzeniu do rozdziału drugiego rozprawy akapitu, którego treść odbiega od założeń tego rozdziału (s. 55-56). Inna sugestia o podobnym charakterze dotyczy przytaczania w dosłownym brzmieniu obszernych fragmentów treści aktów prawnych (s. 113-117), które raczej powinny się znaleźć w aneksie rozprawy. Ponadto warto brać pod uwagę potrzebę uwzględniania wszędzie gdzie to jest niezbędne treści o charakterze informacyjnym. Dla przykładu zarówno w części metodologicznej, jak w treściach rozdziału piątego brak jest informacji, czy przytaczane fragmenty wypowiedzi narratorów podlegały redakcji, czy mają oryginalny charakter.

W pewnym stopniu poczynione tu sugestie i uwagi neutralizować będzie potwierdzenie wspomnianego zamierzenia Autora, związanego z prezentacją założonej i rzeczywistej funkcji Policji w interesujących go wymiarach. Żywię przy tym przekonanie, że będą one stanowiły kanwę do namysłu i konstruktywnie przełożą się na jego dalsze zamierzenia poznawcze.

Konkluzja

W mojej ocenie rozprawa doktorska autorstwa Pana mgr'a Adama Stankiewicza, nt. *Społeczno-edukacyjne funkcje Policji w narracjach trzech pokoleń policjantów* spełnia warunki określone w art. 187, ust 1 i 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 r., poz. 742 z późn. zm.). W związku z tym wnoszę o przyjęcie rozprawy oraz dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów procedury doktorskiej.

